

YENİ CEZA KANUNU'NUN MÜTESELSİL SUÇLA ALAKALI HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLEMESİ

Ömer KESKİNSOY*

I. Giriş

Bu çalışmada 26.09.2004 tarihinde kabul edilip, 12.10.2004 tarihinde *Resmi Gazete*'de yayımlanan ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Ceza Kanunu'nun 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç ile aynı müessese ile alakalı 01.03.1926 yılında kabul edilip 13.03.1926 *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan 765 sayılı Ceza Kanunu'nun müteselsil suçla alakalı 80. maddelerine de değinilecektir.

II. Müteselsil Suç (Zincirleme Suç)

765 sayılı Ceza Kanunu'nun 80. maddesine gözre müteselsil suç; *"Bir suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır. Fakat bundan dolayı terettüp edecek ceza altıda birden yarıya kadar arttırılır"* şeklinde düzenlenilmiştir.

5237 sayılı Ceza Kanunu'nun 43. maddesine göre ise zincirleme suç; *"Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır."*¹

* GÜİİBF Kamu Yönetimi bölümü araştırma görevlisi.

¹ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da 1. fıkra hükmü uygulanır" ibaresi getirilmiştir.

Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, 1. fıkra hükmü uygulanır.

Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı,² çocukların cinsel istismarı³ ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz” olarak daha detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

Yeni Ceza Kanunu, müteselsil suç ifadesi yerine zincirleme suç ifadesini tercih etmiştir. Dil sadeleştirmesi zaviyesinde düşünüldüğünde ilk bakışta yerinde bir ifade imiş gibi değerlendirilebilecek Yeni Ceza Kanunu’nun “zincirleme suç” ifadesi, daha bir terminolojik anlam çağrıştıran “müteselsil suç” ifadesi yerine tercih edilmemesi gereken bir kavramdır.⁴

Kavram olarak müteselsil suç: Tek bir suçu işlemek kastı ile hareket ederek, kanunun aynı hükmünün ihlaline vücut verebilecek hareketleri birden fazla, kural olarak farklı zamanlarda ve aynı kişiye karşı ihlal etmiş olmak sebebi ile faile tek bir suçtan; ancak arttırılarak ceza verilmesine dair ceza hukuku müessesesidir.⁵

III. Müteselsil Suçun Şartları

A. Fail Sadece Bir Suç İşlemek Amacı ile Hareket Etmiş Olmalıdır

Müteselsil suçtan söz edebilmek için suçun failinin sadece bir suç işlemek amacı ile hareket etmiş olması gerekir. Failin aynı suçu işlemek kararı ile hareket edip etmediğinin tespitinde doktrinde de baskın bir görüş olarak kabul edilen, önceden tasarlanan bir “planın” icrası sureti

² 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun’un 6. maddesine göre “cinsel saldırı suçları” madde kapsamından çıkarılmıştır.

³ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun’un 6. maddesine göre “Çocukların cinsel istismarı” ibaresi madde kapsamından çıkarılmıştır.

⁴ Aksi yöndeki düşünce için bkz., Donay, Süheyl-Kaşıkcı, Mahmut, *Açıklamalı Karşılaştırmalı Gereçli Türk Ceza Kanunu*, İstanbul 2004, s. 59.

⁵ Daha farklı tanımlamalar için bkz., Şafak, Ali, *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, İstanbul 2002, s. 394; Yılmaz, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 695; Ayrıca “Müteselsil suç, bir suç işleme kararı ile kanunun aynı hükmünün birden fazla ihlal edilmesidir” olarak verilen daha özet tanım için bkz., Sancar, Türkan Yalçın, *Müteselsil Suç*, Ankara 1995, s. 19.

ile suç işlemektir.⁶ Yani müteselsil suçun sübjektif koşulu,⁷ aynı suçu işlemek kararı ile hareket etmiş olmaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken iki önemli nokta vardır: Birincisi suçun faili çok kısa bir süre içerisinde de olsa yeni bir kasıtlı bir suç işlerse,⁸ velev ki failin işlediği suç daha önceden işlediği suçun aynısı olsun, yine de müteselsil suçtan söz edilemez. Örneğin; her gün vestiyerde bulunan zengin bir kişiye ait paltonun cebinden 10 YTL alan fail, müteselsil suç kapsamındaki fiillerinden birini icra ederken, başka bir kimsenin de vestiyere paltosunu bıraktığını görüp, adeta bu paltoyu da boş geçmemek lazım diyerek, söz konusu sonradan asılan paltonun da cebinden bir miktar para almış ise burada iki farklı suç söz konusu olacaktır. Çünkü müteselsil suçun temel şartlarından birisi olan sübjektif şartın eksikliği söz konusudur.

İkinci önemli hususa gelince, eğer suçun faili müteselsil suç hükümleri kapsamında icra etmek istediği fiillerden bir kısmını icra edip, bir kısmını icra edememişse bu durumda faile işlemeyi kastettiği suçun tümüne teşebbüs sebebi ile tek bir fiilden değil, müteselsil suç hükümleri dikkate alınarak arttırılmış ceza ile cezalandırılma şeklinde bir uygulama yapılacaktır.⁹ Örneğin; fail bir bisiklet mağazasından birer hafta ara ile üç çocuğunun üçüne de bisiklet çalmak istemektedir. Ne var ki fail bu düşüncesi kapsamında sadece iki çocuğuna bisiklet çalabilmiş üçüncüsüne çalacağı sırada yakalanmıştır. Bu örnek açısından faile tek bir hırsızlık suçuna teşebbüsten değil, müteselsil hırsızlık suç hükümleri kapsamında arttırılarak ceza verilecektir.

Aynı suçu işlemek kastı ile hareket etmiş olmak şeklindeki müteselsil suçun bu en temel şartının bir gereği ve sonucu da, taksirli suçların müteselsil suç olarak değerlendirilemeyeceğidir.¹⁰ Çünkü suç

⁶ Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Genel Kısım, C. I, İstanbul 1987, s. 387; Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 97.

⁷ TCK madde Gereklileri, Erişim Tarihi: 21.64.2004 "<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc>", s. 178; Özgenç, İzzet, *Suç Teorisi* (Power Point Sunumu, Erişim Tarihi: 21.06.2005, "<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/pp2.ppt#368,110,Slayt 110>").

⁸ Arslan, Çetin-Azizgaoğlu, Bahattin, *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara 2004, s. 180.

⁹ İçel, Kayıhan, *Suçların İctimai*, İÜHF Yayınları No: 1762, İstanbul 1972, s. 135; Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 97.

¹⁰ Kunter, Nurullah, *Müselcel Suç ve Af*, İHFM, C. XVII, S. 3-4, İstanbul, 1951, s. 898; Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Genel Kısım, C. I, s. 386;

işleme kararında sonucu doğrudan ya da dolaylı olarak işlemekte vardır. Oysa taksirli suçlarda dolaylı da olsa neticeyi istememiş olmak en temel şarttır.

Sonuç olarak denilebilir ki, faili bir planı icra etmek amacı ile tetikleyen saik ya da saikler söz konusu ise müteselsil suçun subjektif şartının gerçekleştiği de söylenebilir.

B. Fail Kanunun Aynı Hükmünü İhlal Etmiş Olmalıdır

Fail, aynı suçun gerçekleşmesine sebebiyet veren fiilleri birden fazla ihlal etmiş olmalıdır. Daha farklı bir ifade ile failin aynı suçu işlemeye kararı kapsamındaki fiilleri aynı zamanda aynı hukuki değeri ihlal etme sonucunu doğabilecek suçlara vücut vermelidir. Doktrindeki ifadesi ile ihlallerin hukuki konusu aynı olmalıdır ki müteselsil suçtan söz edilebilsin.¹¹

Failin birden fazla faili ile kanunun aynı hükmünü ihlal etmiş olmasından kasıt, elbette ki her zaman kanunun aynı maddesini ihlal etmiş olmak anlamına gelmez.¹² Yani bu anlamda aynı suçun basit halini düzenleyen maddesi ile ağır halini düzenleyen maddesi, aynı suçu işlemeye kararı ile ve birden fazla ihlal edilmiş ise müteselsil suç hükümleri uygulanacaktır (TCK m. 43/I son cümle). Bu anlamda örneğin; Ceza Kanunu'nun 148. maddesinde düzenlenen yağma suçunun basit hali ile 149. maddesinde düzenlenen nitelikli hali, diğer şartların da varlığı halinde müteselsil suç hükümleri dahilinde birbirlerine esas olabilir.¹³

Ancak Kanun'un aynı hükmü ifadesinin farklı maddelerdeki aynı suçla alakalı düzenlemelerin; hatta aynı maddenin farklı fıkralarındaki düzenlemelerin her zaman müteselsil suç hükümlerinin uygulanmasında birbirine esas olabileceği sonucuna da ulaşmamızı gerektirir bir biçimde geniş yorumlanması da mümkün değildir.¹⁴ Örneğin; Ceza

Alacakaptan, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara 1975, s. 58; Tosun, Öztekin, *Mütersel Suçlar*, İHFM, C. XXII, S. 1-4, s. 133; Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 118.

¹¹ Toroslu, Nevzat, *Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, Ankara 1972, s. 233.

¹² Arslan, Çetin-Azizağaoğlu, Bahattin, *a.g.e.*, s. 179.

¹³ Özgenç, İzzet, *Suç Teorisi* (Power Point Sunumu, Erişim Tarihi: 29.04.2005, "http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/pp2.ppt#368,116,Slayt 116")

¹⁴ Tosun, Öztekin, *a.g.m.*, s. 135.

Kanunu'nun 99. maddesinde düzenlenen rızaya dayalı olmaksızın çocuk düşürme suçu ile, 100. maddede düzenlenen rızaya dayalı çocuk düşürme hallerinde her ne kadar hukuki konu aynı olsa da bu iki suç açısından müteselsil suça ilişkin hükümlerin tatbiki mümkün değildir. Çünkü rızaya dayalı olmayan çocuk düşürme suçu ile rızaya dayalı çocuk düşürme suçu mantiken aynı suçu işlemiş olmak kararı adı altında icra edilemez. Kaldı ki rızaya dayalı olmaksızın işlenilen çocuk düşürme suçunda suçun faili bir başkası, mağduru ise çocuğu düşürtülen kişidir. Oysa rızaya dayalı çocuk düşürme suçunda suçun faili bizzat çocuğunu kendi isteği ile düşürten kadındır aynı zamanda. Bu nedenle müteselsil suçun şartları arasında yer alan suçun mağdurunun aynı olması (TCK m. 43 ilk cümle) şartının da fiilen gerçekleşmesi mümkün olmadığı için zincirleme suç hükümlerinin uygulanılmasından da söz edilemez.

C. Kanunun Aynı Hükümü Farklı Zamanlarda İhlal Edilmiş Olmalı

Müteselsil suçun şartlarından bir tanesi de ihlallerin farklı zamanlarda gerçekleşmiş olmasıdır. Zaten kural olarak müteselsil suçun özünde de ihlallerin farklı zamanlarda gerçekleşmiş olması, müteselsil suç müessesesinin mantığı gereğidir.¹⁵ Çünkü aynı suçun gerçekleştirilmesi amacı ile ve peş peşe icra edilen hareketlerdeki çokluk müteselsil suçun oluştuğu anlamına gelmez.¹⁶ Örneğin; bir kimseye peş peşe atılan yumruk darbeleri, ya da bir ayva ağacındaki ayvalardan bir kaçının ard arda koparılması, yada yatak satan bir mağazadan birkaç adet yatağın alınarak çalınan yatakları taşımak üzere bekletilen kamyonete istif edilmesi, veya bir kimsenin ahırındaki koyunların yarısının kamyonla yüklenilerek götürülmesi hallerinin her birinde gerçekleşen suç tektir. Bu gibi örneklerde meydana gelen neticenin tek bir suç olarak kabul edilmesinin sebebi, suçun icrasına yönelik hareketler arasındaki zaman aralığının çok kısa oluşudur.¹⁷

Ancak Yeni Ceza Kanunu'nun yukarıda verilen müteselsil suçla alakalı maddesinin 2. fıkrasına göre, aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da müteselsil suç hükümleri

¹⁵ Arslan, Çetin-Azizağaoğlu, Bahattin, *a.g.e.*, s. 179.

¹⁶ Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 63.

¹⁷ Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 63.

uygulanabilecektir.¹⁸ Burada müteselsil suç hükümlerinin uygulanmasının nedeni suç işleme kastındaki birlik ve tek fiille de olsa birden fazla neticenin gerçekleşmesine sebebiyet verilmiş olmasıdır.

Yeni Ceza Kanunu'nun gerekçesinde ifade edilen ve daha önce doktrinde de ileri sürülen bir örneğe göre şayet bir kimse bir sözle birden fazla kişiye sövmüş ise,¹⁹ bu kişiye mağdur sayısınınca suç işlemiş olmak kaydı ile ayrı ayrı suçlardan ceza verilmeyecek, bunun yerine tek bir suçtan ceza verilecek, ancak müteselsil suç hükümleri dikkate alınarak cezası arttırılacaktır. Yine bir kimse aynı anda ve bir fiille farklı kişilere ait eşyaları çalarsa müteselsil hükümleri tatbik edilebilecektir.²⁰

Ancak aynı madde içerisinde sayılan nitelikli hallerden bazıları kanunda bağımsız bir suç olarak düzenlenmiş başka bir suçun oluşmasına da sebebiyet vermiş ise bu durumda fikri içtima ile ilgili hükümler saklı kalmak üzere suçun faili için, müteselsil suç hükümleri değil, gerçek içtima kuralları uygulanacaktır.

Örneğin; 82. maddenin c bendinde bombalayarak adam öldürme, adam öldürmenin nitelikli hali olarak sayılmıştır. Bu durumda bombalayarak adam öldüren kişi bir fiil ile hem 81. maddede yer alan dam öldürme suçunun basit haline ilişkin hükmün ihlaline hem de 82. maddede düzenlenen adam öldürmenin nitelikli hallerinden birinin gerçekleşmesine neden olmuştur. Bu örnekte adam öldürmenin basit halini düzenleyen 81. madde ile nitelikli halini düzenleyen 82. maddenin örnekte bahsi geçen nitelikli hallerden birisi olan fıkrasının ihlal edilmiş olması birlikte düşünüldüğünde Yeni Ceza Kanunu'nun daha sonraki başlıklarda tartışacağımız özel düzenlemesi bakımından müteselsil suç hükümleri uygulanamayacaktır.

Ne var ki burada asıl vurgulanılmak istenen, örnekteki adam öldürmede kullanılan bomba 170. maddede düzenlenen genel tehlike yaratma suçunun oluşması sonucunu da doğurmuştur. Gerekçede de

¹⁸ Doktrinde bu duruma aynı neviden fikri içtima denilmektedir. Bkz., Özgenç, İzzet, *Suç Teorisi* (Power Point Sunumu, Erişim Tarihi: 29.04.2005, "http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/pp2.ppt#368,116,Slayt 114-116")

¹⁹ Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 66; TCK madde Gerekeçleri, Erişim Tarihi: 21.04.2004 "http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc", s. 178

²⁰ Erdem, Mustafa Ruhan, *Malvarlığına Karşı Suçlar* (TCK 141 VD.), Erişim Tarihi: 22.06.2005, http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/119.doc; Aksi görüş için bkz., Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 65.

ifade edildiği gibi bu halde müteselsil suç hükümleri değil fikri içtima hükümleri uygulanacaktır. Çünkü aynı suç işleme kararı ile de olsa kanunun aynı hükmü değil, birden fazla ve farklı hükmünün ihlali hali meydana gelmiştir.

D. Kanunun Aynı Hükmünün Müteaddit Olarak İhlal edilmiş Olması Halinde Mağdur Farklı Olmamalıdır.

Yeni Ceza Kanunu'nun 43. maddesinin ilk fıkrasında ifade edildiği üzere, Kanun'un aynı hükmünün farklı zamanlarda ihlali aynı kişiye karşı olmalıdır. Kanun'daki bu açık ifade nedeniyle, artık aynı suçu işleme kararı ile ve Kanun'un aynı hüküm farklı zamanlarda, ama farklı kişilere karşı ihlal edilmiş ise müteselsil suçtan söz edilemeyecektir. Yeni Ceza Kanunu'nun 43. maddesinin gerekçesinde de verilen bir örneğe göre, bir kimse aynı otoparktaki farklı kişilere ait otomobillerin camlarını kırıp içerisindeki teyplerini çalması durumunda zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanamayacak, fiil sayısınca ayrı ayrı hırsızlık suçu işlenilmiş olacaktır.²¹

Yeni Ceza Kanunu'nun bahsedilen bu açık düzenlemesi sonucu, artık aynı suçu işleme kararı altında aynı suçun farklı mağdurlara karşı işlenmiş olması halinde müteselsil suç hükümleri tatbik edilemeyecektir.²²

Şu halde denilebilir ki; bir kimse örneğin aynı suçu işleme kararı ile, birden fazla kişiye karşı yağma suçunu işlese, yada birden fazla kişinin malına kasten zarar verse, ya da birden fazla kişiye karşı emniyeti suiistimal suçunu işlese, veya birden fazla kişiye karşı irtikap suçunu işlese zincirleme suça ilişkin hüküm uygulanamayacaktır. Bunun yerine fail her bir fiilinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır.²³

Ancak 43. maddesinin 2. fıkrasında bu başlık altında ifade edilenlere bir istisna getirildiği görmektediriz. Bu istisna ise bir fiil ile aynı suçun birden fazla kişiye karşı işlenmiş olması halidir. Bu istisnai hale bir önceki başlıkta kısmen değinilmişti.

²¹ TCK madde gerekçeleri, Erişim Tarihi: 26.64.2004 "http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc", s. 178;

²² Ayrıntılı bilgi ve tartışmalar için bkz., Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 106-110; İçel, Kayıhan, *a.g.e.*, s. 150-153.

²³ Ayrıntılı bilgi konu ile alakalı tartışmalar ve daha farklı örnekler için bkz., Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 106-110; İçel, Kayıhan, *a.g.e.*, s. 150-153.

Ceza Kanunu'nun söz konusu 43. maddesinin 2. fıkrasındaki istisnai hale 3. fıkra ile istisna getirilmiştir. Buna göre bir fiile ve birden fazla kişiye karşı kanunun aynı hükmü ihlal edilmiş olsa bile, eğer bu fiil kasten adam öldürme, kasten adam yaralama, işkence ya da yağma suçu²⁴ ise müteselsil suç hükümleri uygulanamayacaktır. Bu durumda gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır.

Ceza Kanunu'nun 43. maddesinin 3. fıkrasına göre *"kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı,²⁵ çocukların cinsel istismarı,²⁶ ve yağma suçlarında"* müteselsil suç hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Buna göre örneğin; bir kimse bir kurşun ile beş düşmanı arka arkaya dururken kalp hizasına isabet edecek şekilde ateş ederse²⁷ ve düşmanlarının hepsini öldürürse, yine bir kimse hasımlarını yan yana dizerek onarın topuklarını aynı hizada tutmalarını sağlayarak bir kurşun ya da ok ile hepsini topuklarından yaralarsa, ya da bir polis memuru sanıkların bulunduğu odaya elektrik vererek onların tümüne birden işkence ederse, ya da bir kimse aynı kahvede oturmakta olan beş kişinin mallarını cebren alırsa zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır. Gerçek içtima kuralları uygulanacaktır.

Çünkü bu gibi suçlarda failin fiilinin meydana getirdiği hukuki değer ihlalinin boyutları çok büyüktür. Bu sebeple bu gibi fiiller içinde müteselsil suç hükümleri kapsamında hareket etmenin önü açılmış olsaydı, hem suç işleyen ödüllendirilmiş, hem de suç faillerine kanuna karşı hile yolunun önün açılması sureti ile birden çok kişiye zarar vererek bir fiil sebebi ile ağırlaştırılmış ceza uygulaması ile yetinilmesinin yolu açılmış olacaktı.

²⁴ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "Çocukların cinsel istismarı ile cinsel saldırı suçları" madde kapsamından çıkarılmıştır. Yani bir kimse artık bir fiil ile birden fazla kişiye karşı cinsel saldırıda bulunursa ya da bir fiil ile birden fazla çocuğu cinsel açıdan istismar ederse artık müteselsil suç hükümleri uygulanabilecektir.

²⁵ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "cinsel saldırı suçları" madde kapsamından çıkarılmıştır.

²⁶ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "Çocukların cinsel istismarı" ibaresi madde kapsamından çıkarılmıştır.

²⁷ Aksi kanaat için bkz., Sancar, Türkan Yalçın, *a.g.e.*, s. 109.

IV. Müteselsil (Zincirleme) Suç Müessesesini Benimsemiş Olmanın Sonuçları

A. Zincirleme suçun kanunda kabul edilmiş olmasının en temel sonucu, suçun failine gerçekleşmesine sebebiyet verdiği suç sayısınınca fiilden ceza vermek yerine, fail için bir cezaya hükmedilir, ancak bu ceza kanunda belirtilen oranlar dahilinde arttırılarak verilir. Buna göre örneğin suçun faili olan Asım suçun mağduru olan Mazlume Hanım'ı günaşırı olarak on gün her gördüğünde dövmüştür. Bu durumda suçun faili Asım'a gerçekleşmesine sebebiyet verdiği sayıda müessir fiilden ceza vermek yerine, tek bir ceza verilecektir, ancak işlediği suçun cezası dörtte bir ile dörtte üç oranları dahilinde arttırılacaktır.

B. Failin bir fiil ile gerçekleşmesine sebebiyet verdiği suçlardan birisi şikayete tabi ise, o suç için şikayet gerçekleşmediği müddetçe yine zincirleme suç hükümleri uygulanamayacak, bunun yerine sadece resen takip edilen suçtan faile ceza verilecektir.²⁸ Örneğin; suçun faili aynı mağdura karşı birici gün adam yaralama suçunun basit haline vücut verecek tarzda bir suç işledi (TCK 88/I), aradan bir ay geçtikten sonra aynı suçun devamı kararı bağlamında yine aynı mağduru yaralaması sonucu mağdur uzuvlarından birinin tatiline sebebiyet verdi. (87/II-b) Bu durumda şikayete tabi olan birinci suç için şikayet gerçekleşmemiş ise fail hakkında müteselsil suç hükümleri uygulanarak ceza artırımı yapılamayacak. Çünkü şikayete tabi suçlarda şikayet dava şartıdır. Dava olmadan yargılama, yargılama olmadan da ceza olmaz.

C. Müteselsil suç kapsamındaki suçlardan birinin genel af ile suç olmaktan çıkarılmış olması²⁹ ya da kanunda artık suç sayılmaması hali söz konusu ise,³⁰ yine faile müteselsil suç hükümlerini dikkate alarak ceza vermek söz konusu olamayacaktır. Bunun yerine faile sebebiyet vermiş olduğu tek suçtan ceza verilecektir.

Örneğin; bir kimsenin rakip takıma zarar etmek için ilk önce kulüp binasının camlarını kırmış aradan üç ay geçtikten sonra da kulüp bina-

²⁸ Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 1998, s. 240; Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2002, s. 870.

²⁹ Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, Caner, *a.g.e.*, s. 871; İçel, Kayıhan, *a.g.e.*, s. 74.

³⁰ Soyaslan, Doğan, *a.g.e.*, s. 240.

sını yakmıştır. Aradaki üç aylık sürenin ikinci ayında başkasının malına zarar verme şeklimdeki suçlardan miktar esas dikkate alınarak, faili işlediği ilk suç kapsar tarzda genel af çıkarılmıştır. Bu halde de genel af yolu ile bütün hüküm ve sonuçları ortadan kalmış olan ilk fiil, her ne kadar ikinci bir kastı kapsamında işlenmiş bir fiil olsa da müteselsil suç hükümleri dikkate alınarak ceza artırımını yapılamayacaktır.

V. Değerlendirme ve Sonuç

Müteselsil suç, failin aynı suç icra etmek amacı ile ve kanunun aynı hükmünün değişik zamanlarda aynı mağdura karşı ihlal edilmiş olması nedeni ile faile tek bir ceza verilerek cezanın arttırılmasını öngören bir ceza hukuku müessesesidir.

Ne var ki bu müessese için Yeni Ceza Kanunu'nun düzenlemeleri ile bir kısım istisnai durumlar düzenlenmiştir.

Bunlardan bir tanesi bir fiili ile kanunun aynı hükmün birden fazla mağdura karşı ihlal edilmiş olmasıdır. Aslında bu tür bir hükmün getirilişinin amacı, hakaret suçunda bir fiille birden fazla mağdura karşı suçun işlenmesi somut örneğinde olduğu gibi, buna benzer örnekler konusunda hem Yargıtay'ın kararlarındaki farklılıkların giderilmesini sağlamak, hem de doktrinde bu konu ile lakalı görüşleri dikkate almış olmak için yapılmıştır. Yalnız bu düzenlemeye de yine aynı madde içerisinde farklı bir fıkra ile istisna getirilmiştir. Buna göre; kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı,³¹ çocukların cinsel istismarı³² ve yağma suçları bir fiille farklı mağdurlara karşı işlenmiş ise zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır. Bu son ifadeden hareketle demek ki bu sayılanların dışındaki suçlar bir fiille ve aynı zamanda birden fazla mağdura karşı ihlal edilirse zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir.

Ancak, örneğin; failin bir apartmanı ateşe vererek faklı kişilerin dairelerinin yanmasına sebebiyet vermesi, bir hırsızın emanete verilmiş

³¹ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "cinsel saldırı suçları" madde kapsamından çıkarılmıştır.

³² 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre "Çocukların cinsel istismarı" ibaresi madde kapsamından çıkarılmıştır.

birden fazla kişiye ait üç adet cep telefonunu çalmış olması, yine failin belediye meclisi üyelerinin tümüne birden iftira etmesi ve benzeri örnekler verilebilecek diğer suçlar açısından, suç faili hakkında müteselsil suç hükümleri uygulanarak ceza artırımı yapılacaktır.

Oysa aslında sadece adam öldürme adam yaralama, yağma ve işkence suçlarının bir fiille birden fazla mağdura karşı işlenmiş olması hallerinin zincirleme suç hükümleri kapsamı dışında tutulmuş olması doğru değildir. Bunun yerine bir fiile birden fazla mağdura karşı ve aynı suç işlenmesi halinde ihlal edilen hukuki değerın ağırlığı dikkate alınarak, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmamasına dair bir ölçütün getirilmesi daha adil sonuçlar doğurabilecek bir çözüm olabilirdi.

Yine Yeni Ceza Kanunu'nun zincirleme suçu düzenleyen 43. maddesi, müteselsil suç müessesesini mantığından saptıran hükümler ihtiva etmektedir. Aslında aynı suçu işleme kararı altında ve Kanun'un aynı hükmünün muhtelif zamanlarda vaki olsa dahi birden fazla ihlali olarak basit bir biçimde ifade edilebilecek müteselsil suç müessesesi ile alakalı ve bu ana ifadeye istisna teşkil edebilecek, istisnaların da istisnalarının söz konusu olduğu, müessese ile alakalı 43. madde, bu hali ile çok karmaşık hükümleri içermektedir.

Belki bu şekilde düzenleme, uygulamada istikrar kazanmış içtihatları kanun maddesi haline getirmek, hem de doktrindeki baskın görüşü kanunlaştırmak amacı ile olmuştur. Ancak statik bir bilim dalı olmayan hukuk bilimi, uygulamadaki ve doktrindeki farklı fikirleri kanunlaştırmaya yetmeyecek kadar farklı fikirlerin yer aldığı bir bilim alanıdır. Kaldı ki bu farklılıklardan bazılarını kanuni mesnetli hale getirmek de, özellikle uygulama açısından, hukuktaki dinamizmi engelleyici de olabilecektir.

43. maddedeki karmaşık yapıyı kısaca açıklamak gerekirse;

a. Zincirleme suçun temel şekli kanunda *“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir”* şeklinde düzenlenmiştir. Oysa farklı kişilere karşı aynı suçu işleme kararı altında hareket edilerek suç işlendiğinde de müteselsil suç hükümlerinin uygulanılabileceğine dair Yargıtay'ın kararları mevcuttur.³³

³³ Hamzaoğulları, Adnan-İzgü, Reşit Orhan-Gülpınar, Cenap, *İçtihatlı, Notlu, Karşılaştırmalı Ceza ve Ceza Usul Kanunları*, Ankara 1984, s. 47; Savaş, Vural-Mollamahmutoğlu,

b. Yine 1. fıkranın son cümlesindeki bir ifadeye göre; “Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.” Ancak bir suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şeklinin her ne kadar müteselsil suç açısından aynı suç sayılsa da, birden fazla ve farklı zamanlarda ihlal edilmiş olmasının zincirleme suç olarak değerlendirilemeyeceği makale içerisinde izah edilmeye çalışıldı.³⁴

c. Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, müteselsil suç hükümlerinin uygulanacağı maddede düzenlenmiştir. Örneğin; bir sözle birden fazla kişiye hakaret edilmesi. Ancak bu fıkra da istisna getirilmiştir.

d. Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı,³⁵ çocukların cinsel istismarı³⁶ ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz şeklindeki bir düzenleme ile bir fiil ile de olsa birden fazla sonucun doğmasına yönelik suçlar için müteselsil suç hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

e. Zincirleme suçla alakalı 43. maddeyi iyice girift hale getiren son bir düzenleme de, “Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.” şeklindeki cümlelerin 1. fıkraya eklenilmesi ile olmuştur.³⁷ Yani artık mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri kapsamında ceza artırımı yapılacaktır. Örneğin; bir kimse panik yaratmak amacı ile bir meydana bomba koyduğunda, şayet bomba patlarsa ve birden fazla kişi ölürse, suçun failine ceza arttırılarak verilecektir. Çünkü bu örnekte muhtemel kast neticesinde bir fiil ile birden fazla kişinin ölümüne sebebiyet verme hali gerçekleşmiştir. Aslında eklenilen bu son hüküm ile 43. maddenin 3. fıkrasında sayılan kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, ve yağma suçlarının bir fiil ile birden fazla kimseye karşı ihlal edilmesi halinde müteselsil suç hükümlerinin uygulanmayacağı yönündeki fıkra çelişkili değerlendirmelere ve uygulamalara yol açabilecek tarzdadır.

Sadık, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. 1, s. 1425-1482, Ankara 1998; Yaşar, Osman, *İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, s. 253-259, Ankara 2001; Bakıcı, Sedat, *Notlu-İçtihatlı TCK*, CMUK, CİK, S. 94-97, Ankara 2003.

³⁴ Bkz., Romen rakamı “III” başlığı altındaki açıklamalara.

³⁵ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun’un 6. maddesine göre “cinsel saldırı suçları” madde kapsamından çıkarılmıştır.

³⁶ 29.06.2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair 5377 sayılı Kanun’un 6. maddesine göre “Çocukların cinsel istismarı” ibaresi madde kapsamından çıkarılmıştır.

³⁷ Erişim Tarihi: 01.08.2005 “<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5377.html>”